

Självständigt arbete på grundnivå

Independent degree project – first cycle

Huvudområde: Pedagogik

Major Subject: Education

Pedagogers syn på lekens betydelse för barns sociala utveckling

Hannah Allard

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

Campus Härnösand Universitetsbacken 1, SE-871 88. Campus Sundsvall Holmgatan 10, SE-851 70 Sundsvall.

Campus Östersund Kunskapens väg 8, SE-831 25 Östersund.

Phone: +46 (0)771 97 50 00, Fax: +46 (0)771 97 50 01.

MITTUNIVERSITETET

Avdelningen för utbildningsvetenskap

Examinator: Anneli Hansson, anneli.hansson@miun.se

Handledare: Helene Dahlström, helene.dahlstrom@miun.se

Författare: Hannah Allard, haal1302@student.miun.se

Utbildningsprogram: Förskolläraryrket 210 hp

Huvudområde: Pedagogik

Termin, år: HT, 2016

Abstrakt

Syftet med denna studie var att undersöka pedagogers syn på lekens betydelse för barns sociala utveckling samt hur de beskriver sin roll i detta. Det empiriska materialet samlades in genom kvalitativa intervjuer vilka genomfördes på två olika förskolor inom samma kommun med sex förskollärare. Tidigare forskning visar på lekens betydelse för barns sociala utveckling och att den sociala kompetensen utvecklas genom att barn samspelar och leker. Förskollärarna har en viktig roll i barns lek vilket även styrks genom den tidigare forskningen.

I resultatet framkommer det att pedagogerna upplever leken som en betydande faktor för barns sociala utveckling. Resultatet visar även på att pedagogerna ser sin roll och sitt förhållningssätt av stor betydelse gällande barns sociala utveckling.

Nyckelord: förhållningssätt, förskola, lek, pedagoger, social utveckling

Innehållsförteckning

Abstrakt	i
Inledning	3
Forskningsöversikt	5
Lekens betydelse för den sociala utvecklingen.....	5
Pedagogens roll i leken.....	7
De sociala lekreglerna.....	8
Syfte	10
Metod	11
Metodval.....	11
Urval.....	11
Genomförande	12
Analysering av datamaterial	12
Forskningsetiska överväganden	13
Reliabilitet och Validitet	14
<i>Äkthet och tillförlitlighet</i>	14
Metoddiskussion	14
Resultat	16
Vad betyder begreppet barns sociala utveckling för pedagogerna	16
Sociala förmågor och färdigheter som utvecklas genom leken.....	17
Möjligheter och hinder i leken som medel att nå social utveckling.....	18
Pedagogens roll i leken.....	20
Resultatsammanställning	21
Diskussion	23
Lekens betydelse för barns sociala utveckling.....	23
Sociala förmågor och färdigheter som utvecklas genom leken.....	23
Den sociala utvecklingens betydelse för framtiden	24
De sociala lekreglerna.....	24
Pedagogens roll i leken.....	25
Avslutande reflektioner.....	26
Vidare forskning.....	26
Referenser	27
BILAGA 2: Intervjufrågor	29

Inledning

I Sverige är 84 % av alla barn under tre år i inskrivna i förskolan och forskning visar att barns sociala kunskaper och färdigheter grundläggs redan i förskolan och är betydelsefulla för lärandet i ett livslångt perspektiv (Pramling, Sheridan & Johansson, 2010). En stor del av barnens socialiseringsprocess utformas alltså i samspel med barn och pedagoger i förskolan. Barngruppen på förskolan är en viktig del i barnens sociala utveckling där de dagligen tränar på att förhandla, kompromissa och lösa konflikter, inta olika roller, turtagande, kommunicera på olika plan, bearbeta känslor och tankar.

Barns sociala utveckling är en viktig del av pedagogers uppdrag och leken är en naturligt förekommande del i barns liv. Leken präglar också till stor del förskolans verksamhet. Förskolläraren har enligt styrdokumentet till uppgift att erbjuda barnet ett positivt leklimat och ett medvetet bruk av leken för att främja varje barns utveckling och lärande. Pedagogerna har dessutom till uppgift att stimulera barnen för att utveckla deras sociala och kommunikativa kompetens. (Ipfö98, skolverket, 2016, s.6).

Under min resa mot blivande förskollärare har jag tillägnat mig teoretiska kunskaper i lekens betydelse för barns utveckling. Genom att jag tagit del av de teoretiska kunskaperna samt arbetat och fått en inblick i verksamheten har lekens betydelse för barns sociala utveckling verkligen väckt en nyfikenhet inom mig. Därför har jag valt att undersöka hur pedagogerna på förskolan resonerar kring lekens betydelse för barns sociala utveckling samt hur de beskriver sin roll i detta.

Jag anser att ett medvetet bruk av leken kan nå många av de strävansmål som går att utläsa i förskolans läroplan och att leken även kan bidra till barns sociala utveckling. Jag tänker att den sociala utvecklingen innefattar hur de sociala förmågorna och färdigheterna såsom empati, sympati, samarbete, konfliktlösning samt turtagande växer fram genom leken. Att den sociala kompetensen utvecklas genom att barn samspelar och leker anser Knutsdotter Olofsson, (2003).

Forskning visar att det skett markanta förändringar under de senaste årtiondena vilket bidragit till ett perspektivskifte i forskarnas grundläggande uppfattningar om barn och deras utveckling (Lillemyr, 2002). Förbättrade forskningsmetoder i form av bland annat videokameror har bidragit till helt nya möjligheter för forskarna att komma nära och studera barnen, detta har medfört mer ingående kunskaper om barnen i förskoleåldern. Lillemyr menar att man framförallt fått en ökad kunskap om barns förmåga till social kompetens och samspel med andra.

Jag tänker att lägger vi grunden redan i förskolan på att stötta barnen i utvecklingen av de sociala förmågorna och använder leken som ett verktyg för att uppnå detta, kan det gynna både utifrån ett individ- och på sikt även ur ett samhällsperspektiv. Pape (2001) menar att barn som växer upp i dag möts av ett mångkulturellt samhälle som präglas av ett stort informationsflöde vilket kräver en särskild förmåga, att kunna samarbeta, kommunicera och samspela med alla slags människor. Författaren förklarar att förskolan ska förbereda barnet för ett liv i samhället och barnen ska fostras i att på sikt bli goda samhällsmedborgare. Verksamheten ska även bidra till barns förmåga att kommunicera och samarbeta vilket är nödvändiga kunskaper i dag i ett samhälle som präglas av ett stort informationsflöde och snabb förändringstakt (Skolverket, 2016).

Med bakgrund av vad jag tillägnat mig från tidigare forskning och den erfarenhet jag själv har fått genom arbete i förskolan, anser jag att barns sociala utveckling är en viktig del i pedagogers uppdrag. Ett uppdrag som jag snart själv ska ha. Därför ställer jag mig undrande över vad som har betydelse för barns sociala utveckling i relation till lek och hur pedagoger resonerar om det.

Anmärkning

På grund av olika omständigheter har skrivarkonstellationen ändrats från två författare till en under arbetets gång. Jag väljer att skriva "jag" genom arbetet för att underlätta för läsaren, dock skriver jag "vi" i metoddelen då det var ett gemensamt arbete.

Forskningsöversikt

I denna del redovisar jag för vad tidigare forskning visar på om lekens betydelse för barns sociala utveckling samt om pedagogens roll i detta. Jag har delat in forskningsöversikten efter tre teman, dessa har framkommit genom bearbetningen av forskningen i vår studie och är även relevanta för studiens senare resultat. Teman som jag kommer att behandla under detta avsnitt är följande: lekens betydelse för den sociala utvecklingen, pedagogens roll i leken samt de sociala lekreglerna vilka är samförstånd, turtagande och ömsesidighet (Knutsdotter Olofsson 2003).

Lekens betydelse för den sociala utvecklingen

Öhman (2011) skriver att leken har betydelse för barnets sociala utveckling samt att lek och lärande är så nära sammanvävda att det är oskiljbara från varandra i ett barns liv. Hon menar att när barn utforskar sin omvärld och sig själva sker detta oftast genom lek och menar att det nästan inte går att skilja lek från lärande. Öhman påpekar att i leken upptäcker barnet sina förmågor och intressen och att leken bidrar till att barnet utvecklas socialt.

Leken har betydelse för barnets utveckling och lärande då barnets lek och lärande är sammanhängande och inte går att särskilja (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson 2008; Öhman, 2011). Öhman förklarar att i leken lär sig barnet att tänka och använda sina egna idéer, sin föreställningsförmåga och att motivera sig själva. Kompetens, flexibilitet och kreativitet är kvaliteter som barnet även lär sig genom lek. Pramling Samuelsson och Aspund Carlsson (2014) menar att leken bidrar till att barnet ges en förståelse för sin omvärld, samarbeta samt att leken tillsammans med andra bidrar till att barnet utvecklar sociala färdigheter samt blir medvetet om andras perspektiv.

Vickerius och Sandberg (2007) hävdar att tidigare i svenska förskolor var lek och lärande separerade, och lek hade ingen större betydelse för barnets lärande. Idag råder det en helt annan syn på lek och lärande i förskolan, författarna skriver att lek mer eller mindre ses som utbildning tidigt i barndomen. Vidare menar de att lek beskrivs som oumbärlig för barnets utveckling och lärande. På sikt ska det livslånga lärandet ge barn möjlighet att tillägna sig de kunskaper som alla människor behöver för att leva och aktivt delta i ett demokratiskt samhälle. Förskolan har som uppdrag att se till att den pedagogiska verksamheten ska bidra till individens utveckling till en demokratisk medborgare (Pramling Samuelsson & Sheridan, 1999). Författarna menar att barnen måste utveckla olika kompetenser för att kunna möta

framtiden, det globala tänkandet och internationaliseringen ställer i sin tur krav på barnens sociala kompetens och samarbete.

Barn utvecklar kunskaper genom att integrera med andra, genom leken samt genom utforskandet. Barns lärande och utveckling i förskolan ska främst handla om att barnen ges en möjlighet till att utveckla en bred social kompetens och en kommunikativ kompetens. Det pedagogiska arbetssättet i förskolan ska speglas av att barnen ges en möjlighet att leka och lära på samma gång (Pramling Samuelsson & Sheridan, 1999).

Knutsdotter Olofsson (2003) menar att leken med andra ger social kompetens, de lär sig självkänsla och empati samt de sociala lekreglerna samförstånd, ömsesidighet och turtagande vilka är grunden i mänsklig samvaro. I leken kan man öva, pröva, uttrycka och lära sig bemästra sina känslor. Leken är av betydelse för känslans utveckling och även för barns föreställningsförmåga då barns förmåga att fantisera sker genom leken. Forskaren menar att lekens betydelse för den sociala kompetensen är väl dokumenterad inom forskningen och social kompetens är en konsekvens av leken men även ett villkor för leken.

Pramling Samuelsson och Sheridan (1999) delar Knutsdotter Olofssons mening om lekens betydelse för den sociala utvecklingen. De menar att leken bidrar till lärandet och menar att barnen utvecklar socialt och känslomässigt genom leken. Leken stimulerar även barns fantasi samt förmågan att samarbeta och lösa problem. Författarna menar vidare att barns förmåga att kommunicera utvecklas i leken och att ingenting är omöjligt i leken (Pramling Samuelsson & Sheridan, 1999).

Brodin och Lindstrand (2008) påpekar att leken innehåller många olika komponenter som påverkar barnets sociala utveckling. Författarna menar att alla barn lär sig genom att leka, och att i samspelet med andra utvecklar barnet sin sociala förmåga, får kunskaper om sig själva som individer vilket i sin tur ger barnet möjligheter att leva sig in i andra människors situationer och roller. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2003) skriver att leken är det mest centrala verktyget för barns lärande. Författarna menar att lek och lärande är två sidor av samma sak, därför att barn som leker lär sig något nytt hela tiden. Lekforskare är eniga om att lek tillsammans med andra barn leder till social kompetens (Jensen & Harvald, 2015). Genom att leka med varandra menar författarna att barnen övar sig i att samspela med andra människor, bearbeta känslor, kompromissa samt känna sympati och empati. Leken bidrar även till att barnen lär känna varandra vilket skapar glädje och trygghet.

Lillemyr (2013) menar att leken är viktig för barnen då de ägnar merparten av sin tid till att leka, men framförallt för att leken har stor betydelse för barns utveckling och socialisation. Genom leken utvecklar barnet sin sociala och kommunikativa kompetens vilket de har stor nytta av senare i livet och som

även präglar hur de växer in i samhället. I Ekström (2007) avhandling visar resultatet på att pedagogerna i förskolan har hög prioritet på att barnen tillsammans i kollektivet på förskolan ska utveckla förmågor som att samarbeta, visa hänsyn och respekt för andra människor. Forskaren skriver också att pedagogerna strävar efter att barngruppen ska utveckla och lära det som förväntas av dem när de kommer upp till skolan, vilket blir att barnen redan i förskolan förbereds inför framtida skolår.

Pedagogens roll i leken

Lillemyr (2013) ställer sig frågan i vilken omfattning de vuxna ska beblanda sig i barns lek. Han menar att de vuxna inte ska blanda sig i barnens aktiviteter i alltför stor utsträckning utan menar att deltagandet ska ske med försiktighet. Som vuxen bör man vara medveten om det inflytande man har på barns lek, barns lek är dyrbar och det är av största betydelse att pedagogen besitter ett medvetet förhållningssätt i samband med olika former av aktivt deltagande i barns lek. I liknelse med Lillemyr (2013) menar Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2008) att pedagogens förhållningssätt är en viktig faktor när det kommer till barns sociala utveckling. Författarna betonar att pedagogen har som uppgift att vara observant och lyhörd när det kommer till varje enskilt barn samt skapa kunskaper om varje barns utveckling och ha respekt och förståelse för varje enskilt barn.

Lillemyr (2013) menar att pedagogen måste ha vissa skäl för att delta i barns lek, och att detta kan till exempel vara om barn behöver stöttning i att delta i leken med andra barn, att hjälpa till att vidareutveckla en lek som stagnerat eller att bidra med verktyg i en lek som inte anses som önskvärd. Det är viktigt att när en vuxen går in i barns lek att det är barnets värld, och att de vuxna respekterar detta. Øksnes (2011) poängterar betydelsen av lekens egenvärde och menar i liknelse med Lillemyr (2013) att det är viktigt att vuxna inte glömmer att barnet är i centrum i lekens värld.

Även Bokström och Sarkadi (2014) tar upp vikten av pedagogens roll i barns lek. Författarna menar att pedagogerna ska finnas tillgängliga för barnen på förskolan och hävdar att pedagogerna kan stötta barnen i deras utveckling genom att vara närvarande i leken. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2003) betonar betydelsen av pedagogens roll i barns lek. En kompetent pedagog kan förvandla varje vardagssituation till en rolig kunskapslek och kan den vuxne fånga barnets intentioner och även använda sig av den pedagogiska miljön kan detta bidra till barnens utveckling menar författarna. Jensen och Harvald (2015) är av liknande åsikt, de menar att de vuxna är potentiella förebilder för barn och det är viktigt att de har en förståelse för betydelsen av barns lek.

Øksnes (2011) menar att genom att observera barnen ges man tillträde till deras värld och kan upptäcka mycket och komma till insikt gällande barns lek och

utveckling. Knutsdotter Olofsson (2003) förklarar att tid och ostördhet är nödvändiga förutsättningar för barns lek. Hon poängterar pedagogens viktiga roll i att ge barnen tid till att leka ostört då den utvecklade låtsasleken bygger på inre föreställningar och kräver koncentration. Barnen ska ges möjlighet till att leka ostört vilket även kan innebära att pedagogerna skapar många vrår i miljön där barnen får leka i fred. Även Jensen och Harvald (2015) menar att det är viktigt att det finns tid för ostörd lek och att pedagogerna ger barnen tid att leka färdigt och inte störas av att till exempel måltidssituationerna. Knutsdotter Olofsson (2003) menar att många gånger är de vuxna så okänsliga för leken att de inte kan frångå rutiner eller planering av aktiviteter. Johansson och Pramling Samuelsson (2006) skriver om att man som pedagog måste vara tillgänglig för barnen och betonar betydelsen av att vara närvarande. Författarna menar att man som pedagog bör möta barnen där de befinner sig för att en social utveckling ska ske. Johansson och Pramling Samuelsson (2006) skriver också att det ofta kan uppstå konflikter och missförstånd då många barn inte behärskar språket och genom det kan få svårigheter att samspela med andra, detta kan ses som en utmaning för pedagogen.

De sociala lekreglerna

Det är av största betydelse att barn har förståelse för lekspråkets koder för att utveckla de sociala färdigheterna i leken menar Knutsdotter Olofsson (2003). Hon hävdar att barn måste ha förståelse för lekspråkets koder för att utveckla de sociala färdigheterna i leken. Barn med bristande social kompetens får svårigheter i leken och att samspela med sina kamrater. Författaren hävdar att det som är en förutsättning för att lek ska uppstå och fungera blir även följderna av den. Ska barn överhuvudtaget ha möjligheten till att samspela med andra och utveckla de sociala färdigheterna krävs det att barn har förståelse för de sociala lekreglerna. Författaren menar att alla barn är födda med en förmåga att leka men att en del barn kan ha svårigheter i att leka och att bemästra reglerna. Grunderna till lekreglerna lär sig barnet tidigt i lek med vuxna men utvecklas senare tillsammans med kamrater. En kompetent pedagog bör därför besitta kunskaper om de leksignaler som krävs för att lek ska uppstå. Pedagogerna ska erbjuda och stötta barns utveckling av de sociala lekreglerna och kunna delge barnen de rätta verktygen om det finns behov av detta i leken.

Johansson och Pramling Samuelsson (2006) tar också upp vikten av att barnen har förståelse för lekreglerna. Författarna skriver att barn kan ha tillägnat sig begränsade kunskaper inom leken; hur man leker och hur lekar går till. Johansson och Pramling Samuelsson (2006) skriver att det är viktigt att man som pedagog stöttar barnet i detta.

Knutsdotter Olofsson redogör för vilka förutsättningar som måste råda för att barnet ska kunna leka. Hon förklarar att för att barnet ska kunna leka måste den kunna förhålla sig till verkligheten på lekens plan, alltså förstå att allt inte är vad det ser ut att vara och att barnet måste förstå andras leksignaler och

kunna kommunicera lek genom signaler till andra. För att leken ska kunna fortgå och utvecklas krävs att harmonin i leken bevaras. Vad som kan inverka på harmonin i leken kan vara maktkamp, övergrepp, översitteri samt ojämlikhet. För att en harmoni ska råda i leken beskriver författaren tre faktorer som ligger bakom barns läsförmåga: trygghet, ostördhet samt barns förståelse för lek signalerna. Det är pedagogernas uppgift att skapa förutsättningarna så barn utvecklar sin förmåga till att leka. Det krävs att barnet är införstådd med de sociala lekreglerna, nämligen: samförstånd, ömsesidighet och turtagande. Samförstånd i leken innebär att båda barnen är införstådda med att de leker och vad de leker. Ömsesidighet innebär att alla är på jämställd nivå oberoende av ålder och styrka, leken växer fram i gemensamt samspel. Turtagande betyder att ibland är det du och ibland är det jag som bestämmer i leken.

Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka pedagogers syn på lekens betydelse för barns sociala utveckling. Med syftet som utgångspunkt har jag formulerat följande frågeställningar:

- 1) Hur resonerar och tolkar förskollärare lekens betydelse för barns sociala utveckling?
- 2) Hur beskriver förskollärarna sin roll i detta?

Metod

I denna del beskriver vi hur vi gått till väga och den metod vi använt oss av för att behandla vårt syfte. Vi redogör för metodval, urval, genomförande, analysering av datamaterial, forskningsetiska överväganden, reliabiliteten/validiteten och slutligen en metoddiskussion.

Metodval

Studiens syfte var att undersöka pedagogers syn på lekens betydelse för barns sociala utveckling samt hur de ser på sin roll i detta. För att ta reda på det använde vi oss av kvalitativa intervjuer med sex stycken pedagoger då kvalitativa intervjuer ger oss en bredare bild kring vårt fenomen. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2011) skriver att kvalitativa intervjuer visar på trovärdighet och möjligheter till generalisering på andra sätt än vid kvantitativa intervjuer. Vi övervägde att komplettera med en annan kvalitativ metod, nämligen observationer men avstod då tiden var knapp. Enligt Stukat (2011) är observationer ofta en väldigt tidskrävande metod.

Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2011) menar att när man använder sig av kvalitativa intervjuer behöver man inte planera antalet intervjufrågor innan utan man kan känna efter en mättnad när intervjuaren stämmer överens. Vi hade ett visst antal förskrivna frågor som är så kallade öppna frågor där det fanns möjlighet till följdfrågor om vi upplevde att det fanns behov av detta. Bryman (2002) skriver att en semi-strukturerad intervju handlar om att intervjuaren har en uppsättning frågor som kan ses som ett frågeschema, vilket betyder att frågornas ordningsföljd varierar. Vi använde oss av följdfrågor under intervjuerna vilket gav oss en bredare bild av informanternas svar och även möjligheter till ytterligare material.

Urval

Vi använde oss av bekvämlighetsurvalet som enligt Bryman (2001) innebär att intervjupersonerna inte väljs representativt utan de utbildade förskollärarna som fanns tillgängliga valdes efter samråd med förskolechefen. Vi valde att utföra studien på två förskolor samt med sex stycken informanter. Vi hade inte med avsikt valt att intervjua båda könen utan det var slumpen som avgjorde. Vi intervjuade pedagoger som fanns tillgängliga för dagen och det hade ingen betydelse vad pedagogerna hade för ålder eller antal år i verksamheten.

Genomförande

Vi genomförde våra intervjuer enskilt på två olika förskolor i en stad i mellersta norrland och vi intervjuade tre förskollärare på vardera förskolan. Den ena förskolan ligger utanför centrum och har 25 barn mellan 1-5 år. Den andra förskolan ligger i centrum och har fyra avdelningar med en 5 årsgrupp och tre avdelningar med barn mellan 1-4 år. Studien påbörjades genom att vi tog kontakt genom telefonsamtal med varsin förskolechef för den berörda förskolan. Vi informerade förskolechefen om studiens övergripande tema och syfte och gavs muntligt ett godkännande för att genomföra intervjuerna tillsammans med förskollärarna. Därpå kontaktades förskollärarna genom telefonsamtal för godkännande att vilja delta i studien via intervjuer.

Under intervjuernas gång använde vi oss av både ljudupptagning och anteckningar vilket även Eriksson-Zetterquist och Ahrner (2011) beskriver som en grundläggande teknik vid intervjuer. Det underlättar genomförandet av intervjun då man kan koncentrera sig på att enbart skriva ner det som syns då resterande går att återlyssna på ljudupptagningen samt senare vid analysen.

Det kan vara till en fördel att genomföra en intervju enskilt menar Stukat (2011). Författaren menar att en anledning till att inte vara två personer under intervjutillfällena är att informanten då kan känna sig i underläge. Vi genomförde tre intervjuer var och vi använde oss av öppna frågor vilket gav informanterna möjlighet att reflektera utifrån egna erfarenheter. Stukat (2011) skriver om hur man som forskare kan agera vid intervjun och menar att om man ger informanterna mer utrymme och spelrum kan det vidare bidra med nytt intressant material. Samtidigt menar han att det kan medföra att informanternas svar blir väldigt olika och svåra att jämföra och tolka. Men genom att vi använde oss av ljudupptagning under intervjuerna gav det oss större möjlighet till att reflektera och analysera det insamlade materialet och på så vis kunna jämföra informanternas olika svar.

Intervjuerna utfördes på en plats som informanterna själva valde, vilket bidrog till att informanterna upplevde sig mer trygga i situationen. Eriksson-Zetterquist och Ahrner (2011) skriver att det har stor betydelse för var intervjun håller till. Författarna menar att beroende på om det gäller intervjuer på arbetet eller privat ska man välja plats som passar för ändamålet.

Analysering av datamaterial

Vi genomförde intervjuerna var för sig och på varsin förskola, vi valde även att transkribera materialet var för sig då det var en tidskrävande process. Efter transkriberingen bearbetade, analyserade och reflekterade vi gemensamt det

insamlade materialet. Vi använde oss av överstrykningspennor i varierade färger när vi transkriberade och markerade likheter och eventuella skillnader för att få en klar överblick. Vi analyserade materialet och försökte hitta mönster i svaren som gjorde att vi kunde se skillnader och likheter mellan verksamheterna samt mellan pedagogernas svar. Dels för att se om det fanns någon likhet i hur pedagogerna funderade kring frågan om social utveckling samt eventuella olikheter kring deras funderingar. Ahrner och Svensson (2011) påpekar att det är viktigt för en kvalitativ process att synliggöra skillnader och likheter mellan respondenternas uttalanden. Genom att vi bearbetade materialet upprepade gånger, vilket även Rennstam och Wästerfors (2005) förespråkar, blev liknande och avvikande svar tydliga och det gav oss en röd tråd genom analysen av vårt material.

Vi sammanställde svaren analytiskt och lyfte innehållet i svaren, och efter att den delen av analysarbetet var klar formulerades rubriker vilka vi ansåg av betydelse för studiens syfte. Rubrikerna som trädde fram är följande: vad betyder begreppet barns sociala utveckling för pedagogerna, sociala färdigheter och förmågor som utvecklas genom leken, möjligheter och hinder i leken som medel att nå social utveckling. Slutligen pedagogens roll i leken: hur de ser på sin roll i leken och barns sociala utveckling.

Trots att vi inte hade med avsikt att intervjua förskollärare med varierade åldrar samt olika kön så blev de valda informanterna det genom slumpen. Detta gjorde att vi vid vår analys av det insamlade materialet även tittade på kön och ålder på informanterna för att se om det hade någon skillnad kring svaren som vi fick fram. Vi valde att titta på detta för att se om det kunde ha någon betydelse för hur informanterna svarade på frågorna.

Forskningsetiska överväganden

Studien är gjord i enlighet med vetenskapsrådets etiska förhållningssätt och det finns fyra huvudkrav vilka är: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 2002). Informationskravet innebär att informanterna ska göras medvetna om vilken roll i studien dessa har samt att det får välja om de vill delta eller inte och att de får när som helst under studien avbryta sitt deltagande. Eftersom vi kontaktade de berörda förskolorna på telefon så togs missivet upp muntligt och eventuella frågor och funderingar från förskolorna togs upp direkt över telefonen. Det andra kravet, samtyckeskravet handlar om att informanterna ska ge sitt medgivande till att delta i studien. Konfidentialitetskravet handlar om att informanterna som deltar i denna studie kommer att namnge med fiktiva namn samt att verksamhet och ord bland annat inte kommer att skrivas ut. Det sista och fjärde kravet är nyttjandekravet som handlar om att all insamlad data för studien kommer att kasseras då arbetet är bedömt och godkänt.

Reliabilitet och Validitet

Reliabilitet och validitet är viktiga kriterier för att skapa en bild av kvalitén i en studie (Bryman, 2011). Dock menar författaren att begreppen kan vara missvisande då mätning inte är det främsta intresset i en kvalitativ studie. Bryman (2011) skriver att det finns andra alternativ för bedömning av en kvalitativ studie och förespråkar begreppen äkthet och tillförlitlighet, vilka även jag kommer att använda mig av.

Äkthet och tillförlitlighet

Kriteriet äkthet tar upp om undersökningen gav en rättvis bild av förskollärarnas åsikter och uppfattningar och för att försöka uppnå detta i studien genomfördes intervjuer. I en kvalitativ studie som denna finns det alltid mänskliga faktorer vilka kan påverka äktheten. Faktorer som pedagogernas dagsform, att jag som respondent tolkar svaren felaktigt eller att pedagogerna svarar vad de tror man önskar de ska svara. Då jag är medveten om de mänskliga faktorerna minskar risken att ovan nämnda faktorer påverkar studiens äkthet.

För att öka tillförlitligheten i en kvalitativ studie nämner Bryman (2011) att man kan använda sig av triangulering, vilket innebär att komplettera de kvalitativa intervjuerna med andra metoder. Ytterligare metoder skulle möjligen bidragit till en större tillförlitlighet i studien. Dock var syftet med denna studie att undersöka just pedagogers uppfattningar och då anser jag intervjun som mest ändamålsenlig utifrån studiens syfte. Då intervjuerna genomfördes enskilt samt på två olika förskolor med olika respondenter ökar detta studiens trovärdighet. Förskollärarna som deltog i intervjuerna visade på liknande uppfattningar utifrån studiens syfte vilket ökar trovärdigheten i studien.

Metoddiskussion

Vi valde förskolor och kontaktade förskolechefen för godkännande och därpå tog vi kontakt med pedagogerna och fick ett godkännande av dem att delta i vår studie som innefattade intervjuer. Efter godkännandet var tanken att vi snart skulle bege oss ut till verksamheterna för att intervjua pedagogerna, men på grund av skollov så medförde det att en del av intervjuerna blev försenade då en del av pedagogerna var lediga under den tänkta veckan. Vi tänker att om tiden funnits till hade man kunnat be förskolechefen för det valda området att kontakta personalen och att förskolechefen undersökt intresse hos förskolorna för att delta och att man på det viset hade nått ut till fler förskolor och fått fler intervjuer eller delat upp antalet intervjuer på fler förskolor. Vi anser att eftersom det är under en begränsad tid så sparade vi mer tid att fråga förskolorna själva efter godkännande av förskolechefen, istället för att be förskolechefen om hjälp.

Vi formulerade fem stycken förbestämda frågor som vi skulle ställa till pedagogerna vilket gjorde att vi kände oss trygga när vi kom till platsen. Dessa fem frågor hade vi valt utifrån att kunna ha möjlighet att ställa följdfrågor och att personalen själva skulle kunna reflektera och fundera på egna erfarenheter eller liknande som kunde ha varit till hjälp i vår studie. Vi önskar att pedagogerna skulle ha bidragit med ytterligare tankar och erfarenheter så möjligen hade vi kanske varit i behov av desto fler frågor då det kanske hade bidragit till ännu mer material till vår studie. Men vi upplever ändå att det insamlade empiriska materialet var tillräckligt för att besvara vårt syfte.

Vi valde också att använda oss av ljudinspelning samt anteckningar under våra intervjuer, dels för att kunna lyssna flertalet gånger på pedagogernas svar och lättare kunna analysera materialet. Eriksson-Zetterquist och Ahrner (2011) skriver att penna och papper är grundläggande teknik och menar på att även om man använder sig utav inspelningsteknik behöver man ha tillgång till papper och penna för att kunna föra anteckningar om sådan som inte inspelningen kan visa i efterhand, till exempel gester, grimaser eller liknande från informanten. Det ger fördelar för analyseringen att ha både inspelning och anteckningar, men man blir fort okoncentrerad då man ska både koncentrera sig på att anteckna både för stöd men även om inspelningsmaskinen inte skulle fungera i framtiden, samt att lyssna på informanten är tidskrävande och kan skapa problem senare när vi ska analysera och transkribera materialet. Eriksson-Zetterquist och Ahrner (2011) tar upp om att det sällan räcker med att intervjua en eller två stycken för att få tillräckligt med material utan menar på att man bör intervjua iallafall minst sex-åtta stycken för att öka säkerheten att man fått material som räcker. Vi valde att intervjua sex stycken pedagoger men upplevde ändå vid analysen att vi möjligen kunnat intervjua några fler. Detta skulle kunna generera med ytterligare material till transkriberingen och sammanställningen av svaren.

Avslutningsvis kan vi dra slutsatsen av denna diskussion att intervjuerna bidrog med tillräckligt datamaterial, men att vi ändå möjligen kunde valt att genomföra fler intervjuer för ytterligare material. Vi kunde eventuellt valt desto fler frågor som berör vårt ämne vilket bidragit till mer svar på frågorna. Vi upplever ändå att pedagogerna gav oss klarhet i frågorna vi ställde då vi kunde se tydliga mönster i deras svar.

Vi hade turen att alla som intervjuades godkände att vi spelade in under intervjun annars anser vi att vi kanske borde genomfört intervjuerna gemensamt för att lättare tillägna oss all information.

Resultat

I det här avsnittet avser jag att redovisa resultatet av pedagogers syn på lekens betydelse för barns sociala utveckling samt hur pedagogerna ser på sin

Jag har delat in avsnittet i underrubriker och det som kommer att presenteras under varje rubrik är ett urval av det totala empiriska materialet.

Rubrikerna är följande: vad betyder begreppet barns sociala utveckling för pedagogerna, sociala färdigheter och förmågor som utvecklas genom leken, möjligheter och hinder i leken som medel att nå social utveckling. Slutligen en rubrik som innefattar pedagogens roll i leken: hur de ser på sin roll i barns lek och sociala utveckling.

Vad betyder begreppet barns sociala utveckling för pedagogerna

Ett gemensamt mönster som visar sig under analysen är pedagogernas uppfattning av vad begreppet barns sociala utveckling betyder för dem. Samtliga informanter anser att barns sociala utveckling innebär hur barn lär sig att fungera med andra och att samspela. En av informanterna belyser vikten av att barn lär sig att fungera tillsammans med andra och samspela då detta är av stor betydelse för barnets sociala utveckling. Pedagoger menar att om inte barnet lär sig att samspela med andra barn kan detta bli en negativ konsekvens för barnets sociala utveckling, en konsekvens av detta menar informanten kan vara att barnet inte utvecklar en självkänsla. Detta menar informanten annars sker genom leken om barnet har en fungerande samspel tillsammans med andra barn. Flera av informanterna menar att det är viktigt att vi redan i förskolan använder leken som ett medel för att barnen ska utveckla sociala förmågor och färdigheter som kommer vara av stor betydelse i barns framtida liv.

Den sociala utvecklingen är viktig för hela livet, vare sig du är i skolbänken eller ute i ett arbete. Den sociala utvecklingen som barn är viktigt för det är något som följer med hela livet, hur man kommer att fungera i olika sociala sammanhang.

De menar på att den sociala utvecklingen följer en från barndomen och vidare genom livet och i alla sammanhang. Det är inte bara i förskolan där den sociala utvecklingen sker utan även senare under skolåren och slutligen i arbetslivet samt i alla sociala sammanhang som man kommer att befinna sig i under livets alla skeenden.

Sociala förmågor och färdigheter som utvecklas genom leken

Samtliga informanter förklarar att leken har stor inverkan på barns utveckling av sina sociala förmågor och färdigheter. Flertalet pedagoger uttrycker fantasin som en färdighet vilket barnen utvecklar genom leken. Informanterna nämner även förmågor som samarbete, sympati, bearbetning av olika känslor och att kompromissa. En av informanterna nämner barns föreställningsförmåga som väldigt central i barns lek och att det är något som barn ständigt använder när de leker. Pedagoger menar att barn hela tiden tänker abstrakt när de leker då de omvandlar saker till ting som egentligen är något annat. Samtliga informanter lyfter även samspelets betydelse i leken och menar att barnet lär sig i leken hur man fungerar tillsammans med andra.

Men de lär sig att lyssna, ta del av andras behov, fantasi, bearbeta saker och få utlopp för saker. Av allt som man vill att barn ska få ta del av och uppleva, det är genom leken. Det viktigaste som jag känner, det är just den sociala utvecklingen, att barn lär sig att samspela med andra.

Informanterna anser att leken har stor betydelse för den sociala utvecklingen och betonar att det är på förskolan som barn ges möjligheter till detta och att det även sker genom leken. En informant betonar betydelsen av att barn ges möjlighet till att utveckla sociala förmågor då detta är viktigt när det kommer till att växa upp i dagens rådande samhälle.

Jag tänker att det handlar om hur man utvecklas till att klara sig som människa i samhället, Jag tänker för att bli en medborgare måste man ha sociala kunskaper. Allt som handlar om hur det är att vara en människa i dagens samhälle, detta får barnen genom att vara här på förskolan och självklart tänker jag att barnet utvecklar det i leken där barnen får möjligheter att utveckla sociala kunskaper.

Två av pedagogerna lyfter betydelsen av barns rollek och menar att den bidrar till att barn ges förståelse för olika situationer barnen hamnar inför i livet. Pedagogerna beskriver hur de upplever att rollekarna även hjälper barn att bearbeta erfarenheter, händelser och annat som barn ställs inför. Informanterna förklarar att många av barnen leker mamma, pappa, barn och familjelekar men även vardagliga saker som till exempel hushållsarbete. De påpekar betydelsen av att barn ges tillfälle för utlopp av sådant de upplever i deras vardagsliv. Genom att barnen leker rollekar och får inta olika roller menar en av informanterna att barn utvecklar sin förmåga för empati och förståelse för andra. En informant säger:

Barn utvecklar även sin förmåga att klara livet om de får leka rollekar, lekar och sådant de varit med om och de ger även andra en inblick vilket ger en ökad förståelse och sympati för andra.

Turtagande är en social färdighet som barnen tränar, lär sig och utvecklar i leken och genom det vardagsliv barnet befinner sig i på förskolan, menar en av informanterna.

Möjligheter och hinder i leken som medel att nå social utveckling

Genom analysen av empirin framkommer en del gemensamma nämnare för både möjligheter och hinder när det kommer till att använda leken som medel för att nå den sociala utvecklingen hos barnen. Informanterna anser samtliga att en viktig faktor för att barn ska nå social utveckling genom leken är vilka förutsättningar som ges till barnen för detta i verksamheten och även att det är av betydelse hur pedagogerna arbetar med detta i verksamheten. De nämner även att miljön kan skapa hinder för barnens sociala utveckling. Pedagogerna menar att leken inte ges tillräckligt mycket utrymme i verksamheten som den borde då tid och rutiner kan vara faktorer som kan förhindra detta. En informant menar att det inte finns tid att vara lika närvarande i lek som man som pedagog önskar. Detta kan medföra att man inte ges lika stor inblick i barnets lekvärld, vilken i sin tur kan ses som en fara i att man inte vet var barnet befinner sig rent utvecklingsmässigt. Informanten beskriver hur man som pedagog behöver ha en insikt i varje barns lekvärld för att veta vad de leker då detta är beroende av hur man kan som pedagog kan stötta barnet i den enskilda utvecklingen. En informant berättar:

Det är viktigt att vi lyssnar, försöker lyssna in situationen och vara lyhörd. Är vi det får vi förståelse för hur man kan använda leken och jobba vidare med den för att barnen ska utvecklas socialt. För att barnen ska utvecklas krävs det att vi är närvarande i leken för att se detta. Tid kan vara ett hinder då man inte hinner vara så närvarande i alla barns lek som man kanske borde.

Två av informanterna säger att barngruppen har betydelse för vilken lek och i sin tur vilken utveckling som sker hos barnen. De påpekar att de blandade åldersgrupper som numera ofta förekommer i förskolan kan skapa hinder men även möjligheter för barns utveckling. En informant säger att det sker olika lekar i olika åldrar och menar att de större barns lek tar mycket mer fokus från de mindre barnen och kräver att pedagogerna i verksamheten intar olika förhållningssätt beroende på barnets ålder. Pedagogen menar vidare att man mest sitter tillsammans med de mindre barnen, är närvarande och försöker stötta de mindre barnens lek. Samtidigt som man ska finnas till för de mindre barnen kan de större barnens många gånger stökiga lek pågå i rummet bredvid. Detta menar informanten kan försvåra upptäckten av vad som egentligen sker i leken, vad de leker och vad som händer. Då kan de inte heller stötta barnen i leken som de egentligen borde.

Barns skilda bakgrunder och olikheter kan försvåra barns sociala utveckling genom leken. Idag kommer barn från väldigt skilda bakgrunder och detta kan

medföra vissa svårigheter i leken för en del barn, berättar två av informanterna. Då har pedagogen som uppgift att fungera som ett stöd för de barn som är i behov av detta och berätta och sätta ord på vad leken handlar om så barnet ges en förståelse för detta. En av informanterna berättar att en annan svårighet som kan uppstå när barn kommer från olika bakgrunder och har olika livserfarenheter är att just lekmaterialet på förskolan kan vara svårt att anpassa efter varje barn. Pedagogen menar med detta att en del barn är omgiven med en mängd olika föremål i hemmet medan andra har bara ett fåtal. Eftersom lekmaterialet på förskolan ska anpassas efter varje enskilt barn kan detta upplevas som en svårighet berättar pedagogen. Barn som inte riktigt behärskar de sociala lekreglerna och som har svårigheter i att leka och ingen känsla för lekens innehåll kan försvåra barnets sociala utveckling menar en av informanterna.

Pedagogerna är överens gällande miljöns utformning som viktig när det kommer till att underlätta för barns lek så att den sociala utvecklingen kan ske, men även att miljöns utformning kan hindra barnen i deras lek och utveckling. En informant berättar att en del barn kan ha svårigheter i sin föreställningsförmåga vilket kan leda till att barnet blir styrd av ett visst material och att detta kan hämma barnets utveckling istället. Informanten menar även att många barn inte har några problem alls med att leka utan har en stor lekförmåga och är då inte alls beroende av något material.

En pedagog lyfter betydelsen av att miljön ska vara tillåtande, flexibel och att den även bör anpassas efter barngruppens behov. Informanten menar på att om man tillhandahåller material och stimulerande miljöer som i sin tur kan stimulera leken skapar detta i sin tur förutsättningar till att barn ska utvecklas socialt. En annan informant påtalar också man kan skapa förutsättningar för den sociala utvecklingen genom vilken miljö barnen erbjuds. En informant uttrycker:

Vi kan ju skapa miljöer och styra vilka lekar vi vill ska lekas för att nå social utveckling och lärande i alla dess former.

Ett begrepp som var återkommande genom analysen är närvarande. Att vara en närvarande pedagog anser samtliga informanter som en viktig faktor när det kommer till att skapa förutsättningar för den sociala utvecklingen i leken. En av pedagogerna berättar att om man inte är närvarande kan det blir en fara då man inte upptäcker barnets utforskande och lek och att detta kan vara ett hinder om man vill att barnen ska utvecklas socialt genom leken. Två informanter menar att en närvarande pedagog i barns lek är en förutsättning för att kunna hjälpa barnen i deras sociala utveckling, men påpekar även att man som pedagog många gånger kan beblanda sig i barnens lek många gånger helt i onödan. En informant berättar att man måste vara lyhörd för vilken lek barnet leker om det är en lek som tillför barnet utveckling och lärande, men att man inte får störa barns lek i onödan. Pedagogen ska även fungera som ett

stöd för barnen i leken, berättar en informant. Vara en förebild för hur man ska bete sig mot varandra och sätta ord på känslor, hur man ska vara och hur man ska göra om barnen uppträder på ett sätt som inte är önskvärt. Samtidigt som några av pedagogerna är överens om att man ska fungera som ett stöd för barnen så menar två av pedagogerna att mycket kommer av sig självt när barnen leker, att man inte behöver tillföra så mycket till leken då barnet tillägnar sig detta ändå. En informant menar:

Jag tror barnen själva utvecklar den sociala utvecklingen genom lek.
Och att vi pedagoger enbart behöver finnas där som stöd.

Informanten är av den åsikten att pedagogen främst ska befinna sig i bakgrunden av barns lek men påpekar även att det är viktigt att befinna sig i närheten av barns lek om de skulle behöva stöttning. Pedagogen säger att leken främst är barnens värld, deras lek och deras fantasier.

Pedagogens roll i leken

Analysen visar på att informanterna har lyhördhet som gemensam nämnare vid frågan om pedagogernas roll i barnens lek. De allra flesta av informanterna säger att begrepp som lyhörd, flexibel och närvarande är viktiga aspekter för att man som pedagog ska kunna främja barnens sociala utveckling.

Att vara den som visar vägen, alltså vara en lyhörd pedagog. Sedan delta i leken där jag tycker att det behövs. Sedan fråga barnen vad de leker, inte ta för givet att det är någon speciell lek som man kanske inte tycker är okej. Inte säga stopp utan istället ta reda på vad det är egentligen de leker.

Informanterna nämner också att man inte får vara fyrkantig då man arbetar med barn utan man måste kunna vara flexibel och även att man har en viktig roll i att fungera som ett stöd för barnen. En informant anser att man utvecklar den största delen av sin sociala utveckling som barn och informanten tror inte att man kan fortsätta utveckla den när man blivit äldre. Detta kräver i sin tur att man redan i förskolan lägger stor vikt vid den sociala utvecklingen och att pedagogernas förhållningssätt och roll i detta är viktig. Informanten menar också att rollen som pedagog i barnens lek och utveckling förändras från barn till barn. Detta förutsätter också en närvarande och flexibel pedagog, en informant säger:

Vissa gånger är man väldigt närvarande, och det är ju också beroende om barnen vill ha mig där. Observera och försöka tänka ut "hur såg det här ut, är det något jag kan göra för att leken ska bli mer av lärande nästa gång de leker, eller ska jag gå in och avbryta leken. Den här leken verkar inge bra, kan jag utveckla den här leken?"

En annan informant menar: "Min roll som pedagog är viktig, jag ska finnas där när barnen behöver mig, men barnen behöver kunna utforska och leka själva också".

Pedagogerna berör liknande svar som citatet ovan, de uppfattar sin roll i barns lek och den sociala utvecklingen som betydande. Samtidigt som pedagogerna framhåller sin viktiga roll, lyfter flertalet vikten av att ge barnen spelrum. Det är viktigt att barnen själva får upptäcka och då fungerar pedagogen istället som någon som håller sig lite i bakgrunden men ändå tillgänglig.

Informanterna berättade även att arbetet i förskolans verksamheter förändras beroende på barngrupperna och att man inte kan ta för givet att arbetet blir lika varje gång. Alla informanter anser att om man är närvarande som pedagog kan man se på leken och hur den förändras. Det är av stor betydelse att man som pedagog observerar och se om det finns något man kan göra för att leken ska bli mer utvecklad, eller att man ser att leken inte är bra för barnen så måste man avbryta den. En informant berättar: "All lek inte är bra för alla barn".

Den informanten menar att alla sorters lek inte passar alla barn att leka och att rollen som pedagog då är ännu viktigare, att man ser det och kan hjälpa barnen att antingen få en push i rätt riktning så leken blir bra eller avbryta helt och hållet. Om man kollar på informanternas svar om att man ska vara lyhörd som pedagog så handlar även det om att man ska se leken och vilken lek som passar vilket barn. Att man som pedagog är lyhörd att lyssna in vad barnen tycker om och inte tycker om är av största betydelse för att kunna avgöra var barnet befinner sig utvecklingsmässigt.

Resultatsammanställning

Jag kan av intervjuerna dra en slutsats att pedagogerna anser sig ha en viktig roll i barns lek när det kommer till att främja barns sociala utveckling. Ett gemensamt mönster som framkommer är att pedagogerna framhåller sin egna viktiga roll i barns sociala utveckling och de menar att de är viktiga för barnen i deras liv på förskolan. Informanterna menar även att det är av stor betydelse att man är en närvarande pedagog, detta berörs många gånger under intervjuernas gång. Det finns både hinder och möjligheter i förskolans verksamhet när det kommer till att använda leken som ett medel för barns sociala utveckling, pedagogerna berör strukturella faktorer vilka kan försvåra den sociala utvecklingen. Återkommande begrepp som informanterna nämner är närvarande och lyhörd och menar i resonemanget att pedagogernas förhållningssätt kan skapa förutsättningar för den sociala utvecklingen.

När pedagogerna ska förklara deras uppfattning av begreppet barns sociala utveckling berör pedagogerna samma område vilket innefattar barns samspel. De uttrycker att det är i leken och i samspelet barnen emellan den sociala utvecklingen sker. Genom intervjuerna upptäcktes det att pedagogerna har ett liknande förhållningssätt när det kommer till den sociala utvecklingen för barnen samt att man på många vis arbetar liknande inom förskolornas

verksamheter. Det insamlade materialet visar också på att pedagogerna inte kan ha en mall att följa när det gäller barns utveckling, utan alla barn kräver olika och allt passar inte alla barn.

Diskussion

Syftet med denna studie var att genom kvalitativa intervjuer undersöka pedagogers syn på lekens betydelse för barns sociala utveckling samt hur förskollärarna beskriver sin roll i detta. I följande avsnitt analyseras och jämförs studiens resultat mot vad tidigare forskning visar utifrån studiens problemformulering. Det som presenteras nedan är ett urval av det totala empiriska materialet. Avslutningsvis gör jag en kort sammanfattning där jag tar upp det mest centrala i diskussionen och även ger förslag på vidare forskning.

Lekens betydelse för barns sociala utveckling

Enligt empirin framkommer pedagogernas uppfattningar om vad begreppet barns sociala utveckling betyder för dem. Begreppet har liknande innebörd för samtliga informanter, hur barn samspelar och fungerar tillsammans med andra barn. Enligt Jensen och Harvald (2015) är det i leken barn övar sig på att samspela med andra. I liknelse med Jensen och Harvald (2015) menar Pramling Samuelsson och Sheridan (1999) att leken bidrar till att barn utvecklar kunskaper i att integrera med andra. Författarna menar även att barns utveckling i förskolan främst ska handla om att utveckla en bred social kompetens. En pedagog påpekar just betydelsen av den sociala utvecklingen i förskolan och menar att det viktigaste uppdraget förskolan har är att barn lär sig samspela tillsammans med andra då det är en grundläggande färdighet som följer en hela livet. Samtliga informanter beskriver hur viktig leken och samspelet är för barns utveckling av de sociala färdigheterna. Dock är det endast en informant som beskriver vikten av att barn ingår i ett fungerande samspel då detta bidrar till barns utveckling av självkänslan vilket även Knutdotter Olofsson (2003) menar utvecklas genom leken.

Sociala förmågor och färdigheter som utvecklas genom leken

Samtliga informanter berör sociala färdigheter såsom samarbete, sympati, föreställningsförmåga samt att kompromissa som förmågor som utvecklas genom leken. Vidare färdigheter som barn utvecklar genom leken anser informanterna vara bearbetning av känslor samt att leken bidrar till att barnet lär sig hur man fungerar med andra. Lekens betydelse för barns utveckling av sociala kompetenser och färdigheter är flertalet forskare eniga om (Brodin & Lindstrand, 2008; Knutdotter Olofsson, 2003; Lillemyr, 2003; Pramling Samuelsson & Sheridan, 1999). Knutdotter Olofsson (2003) beskriver hur barn utvecklar empati, föreställningsförmågan samt känslans utveckling,

färdigheter vilka informanterna även beskriver att barn utvecklar genom leken.

Enligt Pramling Samuelsson och Asplund (2003) är lek och lärande två sidor av samma mynt och de menar att när barn leker lär sig barn något nytt hela tiden. I liknelse med detta skriver Öhman (2011) att det nästan inte går att skilja lek från lärande i ett barns liv. Detta går att förstå som att författarna menar att i ett barns liv är leken så central och att det sker en utveckling och lärande oavsett, bara barnen ges möjlighet till lekens värld. En informant nämner betydelsen av leken i ett barns värld och betonar att allt det som man vill att ett barn ska ta del av och uppleva finns tillgängligt för barnet i leken.

Bodin och Lindstrand (2008) menar att leken även ger barnet möjligheter att leva sig in i andras människors situationer och roller och att det är i samspelet med andra som barnet utvecklar sin sociala förmåga. Det tolkar jag som att till exempel rolleken kan vara tillfällen då barnen ges möjligheter till detta då de får inta olika roller och perspektiv. Genom den insamlade empirin framkommer just rolleken som tillfällen där barn får utbyta erfarenheter samt får en förståelse för andra.

Den sociala utvecklingens betydelse för framtiden

Genom intervjuvaren har jag förstått att flertalet informanter ser den sociala utvecklingen som en förberedelse för framtida liv och skolår. Informanterna nämner den sociala utvecklingen som ytterst betydelsefull när det kommer till att fostras till en god samhällsmedborgare. Informanterna menar att den sociala utvecklingen även är till barns fördel när det kommer till att klara sig i dagens samhälle som ställer allt mer krav på samarbete och sociala förmågor. Enligt Lillemyr (2013) har leken betydelse för just barns socialisation och bidrar till att barnet utvecklar sin sociala och kommunikativa kompetens. Den sociala och kommunikativa kompetensen präglar även hur barn senare klarar av livet i samhället skriver författaren. Samtidigt som informanterna menar att den sociala utvecklingen är ett stöd för barns kommande skolår och för livet i samhället påpekar en informant utmaningen med detta i verksamheten. Pedagogerna menar att barns skilda bakgrunder och hemförhållanden kan medföra vissa svårigheter i leken för en del barn.

De sociala lekreglerna

Knudtetter Olofsson (2003) lyfter betydelsen av att barn måste vara införstådda med de sociala lekreglerna för att lek överhuvudtaget ska uppstå. Hon menar att för att barn ska ges möjlighet till att utveckla de sociala färdigheterna i leken måste även barnet ha förståelse för lekreglerna. Vidare skriver författaren att det som är en förutsättning för lek även blir en följd av den. Jag tolkar detta som att för att barn ska ges de rätta förutsättningarna för att kunna utvecklas socialt, är det även av största vikt att de känner till

lekreglerna som författaren beskriver vara samförstånd, ömsesidighet och turtagande. Författarna hävdar att det är pedagogernas uppgift att stötta barnen i att utveckla detta. Trots att detta är av största betydelse för den sociala utvecklingen genom leken, är det endast en pedagog som nämner turtagande som en social färdighet barnet utvecklar i leken. Det förvånar mig att ingen annan pedagog nämner några av lekreglerna. Vidare berättar informanten i liknelse med vad Knutdotter Olofson (2003) förklarar, att det är en fara för barns sociala utveckling om barnet inte behärskar de sociala lekreglerna. Informanterna berättar att det är viktigt vilka förutsättningar barnen ges i verksamheten för att en social utveckling ska ske genom leken. Samtliga pedagoger i studien nämner lyhördhet och närvaro som två viktiga faktorer i pedagogers förhållningssätt. Pedagogerna poängterar att det är viktigt att pedagogerna är närvarande och lyhörda för att kunna stötta barns sociala utveckling i leken. Vidare berättar informanterna att det krävs att pedagogerna är närvarande i leken då det bidrar till en förståelse för var barnen befinner sig utvecklingsmässigt. Det underlättar även för pedagogerna när de ska hjälpa barnen vidare i deras sociala utveckling.

Pedagogens roll i leken

Pedagogens förhållningssätt är en viktig faktor när det kommer till barns sociala utveckling, betonar Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2008). Enligt författarna är det pedagogens uppgift i verksamheten att vara lyhörd och observant. Vidare skriver författarna att pedagogerna bör ha en inblick i varje barns utveckling. Detta tolkar jag som att författarna menar att en lyhörd och observant pedagog i sin tur leder till att pedagogen tillägnar en kunskap i varje enskilt barns utveckling. Har pedagogen en insikt i varje barns utveckling bidrar ju det även till en förståelse i hur man kan stötta barnet vidare i den sociala utvecklingen. Detta är även något som en pedagog lyfter i studien. Samtidigt som pedagogen poängterar hur viktigt det är med en insikt i var barns sociala utveckling framhåller hon en svårighet i detta. Pedagogen menar att tid och rutiner kan vara faktorer vilka kan försvåra för pedagogens förståelse för barns lekvärld. Ges inte pedagogerna tillräckligt med insikt i vad och hur barnen leker, var de befinner sig i leken kan detta även försvåra pedagogernas syn i barns sociala utveckling. Oksnes (2011) skriver att genom att pedagogerna observerar barnen i leken kan detta tillägna dem kunskaper gällande barns lek.

Samtidigt som pedagogerna ska vara närvarande för barnen och stötta barnen i leken då detta bidrar till den sociala utvecklingen är forskare eniga om betydelsen av att barnen bör ges möjligheter till att leka ostört (Jensen Harvald, 2015; Knutdotter Olofsson, 2003). Knutdotter Olofsson menar att leken bygger på inre föreställningar och kräver koncentration och därför är det viktigt att barnen inte störs i leken då den riskerar att avbrytas vilket i sin tur hämmar utvecklingen.

Avslutande reflektioner

Efter genomförd studie har jag skapat mig en bild av pedagogers syn på lekens betydelse för den sociala utvecklingen och även hur de ser på sin roll i detta. Efter att ha analyserat den insamlade empirin framträder en tydlig koppling mellan vad tidigare forskning uttrycker om lekens betydelse för den sociala utvecklingen samt pedagogernas uppfattningar kring detta.

Pedagogerna uttrycker att begreppet barns sociala utveckling innebär hur barnen fungerar och samspelar tillsammans med andra. Samtliga informanter i studien delar likande uppfattningar och påpekar att leken är av betydelse för den sociala utvecklingen och menar att det är i samspelet barnen mellan de utvecklar den sociala kompetensen. Aspekter vilka samtliga pedagoger berör är närvaro och lyhördhet. Pedagogerna menar att detta är två betydande faktorer i pedagogers förhållningssätt för att kunna främja barns sociala utveckling. Vad som förvånade mig var att endast en av sex pedagoger nämnde turtagande som en färdighet barn utvecklar i leken och som en viktig faktor för barns samspel. Då detta är en grundläggande förutsättning för barns sociala samspel anser jag att det borde vara något samtliga informanter borde ha nämnt. I studien framgår det att miljön som barnet ingår i både kan skapa möjligheter och hinder för den sociala utvecklingen vilket även pedagogerna nämnde som faktorer vilka kan påverka den sociala utvecklingen.

Vidare forskning

I studien framgår det tydligt att miljön som barnen ingår i är betydande för den sociala utvecklingen. Vidare forskning som jag anser ytterst intressant är att genom observationer undersöka den fysiska miljöns betydelse för barns sociala utveckling. Hur man genom den fysiska miljön kan skapa förutsättningar för leken som i sin tur bidrar till barns sociala utveckling, men även undersöka vilka hinder den fysiska miljön kan medföra när det kommer till barns sociala utveckling.

Referenser

- Asplund-Carlsson, M. & Pramling-Samuelsson, I. (2008)
" The Playing Learning Child: Towards a pedagogy of early childhood.
Scandinavian Journal of Educational Research, 52, (6), 623-641. (hämtad 20160906).
- Ahrner, G. & Svensson, P.(2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Brodin, J. & Lindstrand, P. (2008) Alla kan vara med i en tillåtande lekmiljö. I A. Sandberg (Red.), *Miljöer för lek, lärande och samspel* (s. 87-106). Lund: Studentlitteratur.
- Bokström, P. & Sarkadi, A. (2014). I Harju, A. & Tallberg Broman, I. (2014). (red.). *Föräldrar, Förskola och Skola - Om mångfald, makt och möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber: Malmö.
- Eriksson-Zetterquist, U & Ahrne, G. (2011). Intervjuer. I Ahrne, G & Svensson, P. (Red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. (s. 36-57). Malmö: Liber.
- Ekström, K. (2007). *Förskolans pedagogiska praktik: ett verksamhetsperspektiv*. Diss: Umeå universitet, 2007. Umeå.
- Harju, A. & Tallberg Broman, I. (2014). (red.). *Föräldrar, Förskola och Skola - Om mångfald, makt och möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.
- Jensen, M. & Harvard, Å. (2015). *Leka för att lära utveckling, kognition och kultur*. Studentlitteratur, Lund.
- Johansson, E. & Pramling Samuelsson, I. (2006). *Lek och läroplan - Möten mellan barn och lärare i förskolan*. Göteborgs Universitet.
(Hämtad 2016-12-06).
- Knutsdotter Olofsson, B. (2003). *I lekens värld*. Liber: Stockholm.
- Lillemyr, O.F. (2002). *Lek-upplevelse- lärande*. (1.uppl.). Stockholm: Liber.
- Lillemyr, O.F. (2013). *Lek på allvar- en spännande utmaning*. Stockholm: Liber.

Pramling, I. & Sheridan, S. (1999) *Lärandets grogrund: Perspektiv och förhållningssätt i förskolans läroplan*. (2:uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Pramling Samuelsson, I. & Asplund Carlsson, M. (2014). *Det lekande lärandet barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Liber: Stockholm.

Pape, K. (2001). *Social kompetens i förskolan: att bygga broar mellan teori och praktik*. Stockholm: Liber.

Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2011). Att analysera kvalitativt material. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. (s. 194-211). (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Sheridan, S. & Pramling Samuelsson, I. (2009). *Barns lärande- fokus i kvalitetsarbetet*. Stockholm: Liber.

Sheridan, S. & Pramling Samuelsson, I. & Johansson, E. (2010). *Förskolan; arena för barns lärande*. Stockholm: Liber.

Stukat, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Skolverket (2015). *Att utmana och stimulera barns lärande och utveckling i förskolan*. Stockholm: Skolverket. (Hämtad 2016-10-29).

www.skolverket.se/publikationer?id=3239

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer - inom humanistisk – samhällsvetenskaplig forskning*. (hämtad 2016-10-22).

www.codex.vr.se/texts/HSFR/pdf

Vickerius, M. & Sandberg, A. (2007). "The significance of play and the environment around play". *Early Child Development and Care*, 176 (2), 207-217. (hämtad 2016-09-06).

Øksnes, M. (2011). *Lekens flertydlighet – om barns lek i en institutionaliserad barndom*. Liber: Stockholm.

Öhman, M. (2011) *Det viktigaste är att få leka*. Stockholm: Liber.

BILAGA 2: Intervjufrågor

-Vad betyder begreppet barns sociala utveckling för dig?

-Vad tänker du som pedagog att barn utvecklar genom leken?

-På vilket sätt anser du som pedagog att det finns hinder respektive möjligheter att använda sig av leken som verktyg till den sociala utvecklingen?

-Hur tänker du som pedagog att man kan använda leken för att främja barns sociala utveckling?

-Hur ser du på din roll som pedagog?